

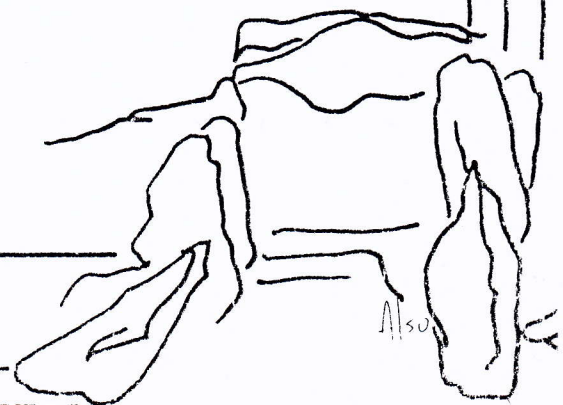
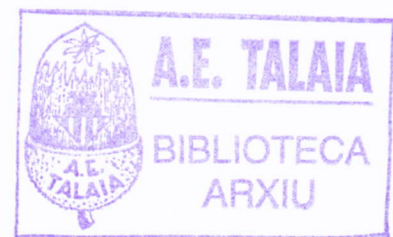
LES CAVARRES

XVIII
SORTIDA
"CONEGUEM
CATALUNYA"

II SORTIDA
DE VEGUERIA

1 - 4 - 1990

Seccio
de Cultura
A.E. Talaia

Salutació

Moltes vegades coneixem bé un nombre reduït de serres, les freqüentem sovint i fins i tot de forma reiterada; així Montserrat, el Montseny, el Montsant i el Montsec per situar-nos a la baixa muntanya, són indrets molt familiars per als excursionistes de les nostres comarques.

Hi ha, però, moltes altres contrades que són únicament un nom en el mapa i potser en molts casos ni això.

És sorprenent però, que aquests indrets amaguin paisatges bells, llocs d'interès, restes d'altres civilitzacions i generacions anteriors.

Possiblement Les Gavarres sigui per a nosaltres un d'aquests llocs. En realitat no hi ha muntanyes molt altes ni impressionants cingleres, no hi ha rius cabalosos ni panoràmiques de gran extensió; no obstant la seva intensa vegetació de pins i suredes, les seves perspectives locals sobre els turons veïns i la costa força propera, les restes de civilitzacions primitives, en forma d'interessants dolmens i no tan primitives, com obres bàsiques de l'art romànic i els castells medievals, les rieres profundes i tapades d'espessa vegetació, els camins suaus entre conreus, notables masies i alguna font d'aigua fresca a la vora del camí fan que no sigui tot plegat interessant.

Ens proposem de conèixer, doncs, una part d'aquesta serra, a títol de suggeriment, ja que serà cada excursionista que s'ho proposi qui anirà descobrint posteriorment tot el conjunt. Sortint del petit poblet de Vall-llobrega, a la vora de Palamós, resseguirem el camí que els amics de Cassà de la Selva van seleccionar per la seva caminada popular el propassat mes de novembre.

Bona excursió!!

A.E.Talaia
Secció de Cultura

Les Gavarres

La serra de les Gavarres constitueix l'extrem septentrional de la Serralada Litoral Catalana i és el límit meridional de la plana empordanesa. És un massís antic amb material paleozoic, llicorelles, principalment. El seu relleu és suau i de poca alçada (Puig d'Arques, 532 m) és el punt més alt, no obstant dona lloc a una costa escarpada i alterosa.

Està distribuïda entre les comarques del Gironès i Baix Empordà i dividida en tres sectors. A l'occidental que és el més gran i més alt correspon a tot el sector de Girona i bona part de l'empordanès fins a la carretera de Calonge a la Bisbal pel coll de la Ganga.

El sector central que va des d'aquest coll al corredor de Palafrugell, plana que uneix la plana dels rius Ter i Daró amb la zona de Palamós i la vall del Ridaura i el sector occidental o Muntanyes de Begur que limiten amb el mar formant uns penya-segats força espectaculars.

A part del Puig d'Arques, ja esmentat, destaquen, el pic de la Mare de Déu dels Angels (485 m) i Santa Pel.laia (353 m).

Flora i Vegetació

La flora de les Gavarres està constituïda majoritàriament per les anomenades plantes mediterrànies, és a dir les espècies adaptades a les condicions ambientals del clima mediterrani, amb fulles endurides i perennes, de superfície reduïda i els marges recargolats; són plantes adaptades a suportar l'eixut estival i tenen un creixement força lent. Les comunitats de plantes mediterrànies amb aquestes característiques i de color verd, una mica fosc, tot l'any, són les que predominen en el paisatge vegetal de les Gavarres.

Les plantes que viuen a les Gavarres són principalment, com hem dit, espècies mediterrànies com l'alzina (Quercus ilex), el suro (Quercus suber), el garric (Quercus coccifera), l'arboç (Arbutus unedo), l'arítjol (Smilax aspera), el xuclamel (Lonicera implexa), així com brucs, estepes i pins. Són majoritàries tant pel nombre d'espècies com per la biomassa que representen, ja que ocupen la major part del territori, però a les Gavarres també hi ha espècies atlàntiques i eurosiberianes (és a dir que tenen el seu òptim fora de la regió mediterrània) i que són indicadors de les especials condicions microclimàtiques que es donen a les fondalades i obagues destacant en el paisatge.

Tot i que aquestes espècies tenen un paper secundari quant a la biomassa, cal remarcar la seva presència i assenyalar les més notables, com el vern (Alnus glutinosa), l'avellaner (Corylus avellana), el trèmol (Populus tremula), el sanguinyol (Cornus sanguinea), l'evònim (Eonimus europaeus), el grèvol (Ilex aquifolium), el ginebró (Juniperus communis), el freixa (Fraxinus oxycarpa), l'om (Ulmus minor), la falguera reial (Osmunda regalis), el corniol (Aquilegia vulgaris), la prunel·la (Prunella grandiflora ssp. pyrenaica), la sanícula (Sanicula europaea) i el lligabosc atlàntic (Lonicera periclymenum), entre altres.

Les Gavarres es troben al límit o zona d'interacció entre dues grans regions florístiques, la mediterrània i l'eurosiberiana, i totes dues hi són representades en la seva flora. Per la diversitat d'adaptacions i preferències (sòl, intensitat lluminosa, humitat, etc.) es poden trobar variacions considerables de la vegetació, amb aspecte i composició d'espècies ben diferents, en uns quants metres

de desnivell i en superfícies reduïdes.

A les Gavarres la vegetació potencial és representada per l'alzinar i la sureda, comunitats pròpies de la terra baixa mediterrània que devien ocupar la major part del territori abans de l'actuació humana, llevat de les fondalades humides i prop dels cursos d'aigua, on es devien desenvolupar els boscos caducifolis de ribera. Les suredes ocuparien els llocs més secs, amb poc gruix de sòl (sobre substrat granític) i ben il·luminats, mentre que els alzinars viurien en llocs més humits i sobre sòls més profunds.

La situació actual, però és força diferent, ja que degut a l'acció humana directa i indirecta, alzinars i suredes s'han vist alterats i substituïts per conreus, brolles més o menys arbrades amb pins i per plantacions de pins i eucaliptus, que varen proliferar al final dels anys setanta. L'adaptació i rendiment dels eucaliptus és molt dubtós i les plantacions tant de pins com d'eucaliptus als llocs amb pendent es fa pel sistema de terrasses que destrueix la vegetació existent i afavoreix les pèrdues de sòl per erosió. Actualment també, els boscos de ribera es troben molt reduïts i les espècies arbòries autòctones, canviades pr altres de forasteres.

c: surera (Quercus suber)

c': aspecte de l'arbre escorçat

El Suro i la seva indústria

El suro és la part externa de l'escorça d'alguns arbres, *Phellodendron*, *Ulmus campestris* var. *suberosa*, i sobretot l'alzina surera *Quercus suber*, que produeix el suro de millor qualitat, i aquest és regenerat després del seu desprendiment.

Sureda en explotació

El suro està constituït per un teixit molt lleuger, porós i impermeable, apte per a moltes aplicacions, tals com la fabricació de taps, soles de sabates, juntes de motors i carburadors, i aïllants del calor i del soroll.

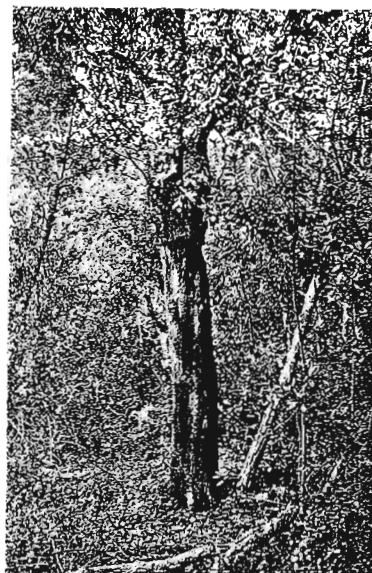
El suro es treu de la surera (pelat) i les llenques de suro anomenades pannes de forma quadrangular s'apilen, es premsen i s'aplanen.

El suro de millor qualitat es fa servir per fer taps i la resta es tritura i se'n fan plaques aïllants (aglomerats de suro).

El suro que es treu per primera vegada rep el nom de pela-grí. Aquest suro no és bo per fer taps.

Sureda recentment pelada

Sureda pelada des de fa 2 anys

Quan hom ha tret la panna de l'arbre, queda una capa anomenada l'escorpit, que és la capa d'escorça entre la fusta i el suro. Aquesta capa queda a l'aire lliure i genera una capa protectora, la clova, de naturalesa llenyosa.

A partir de l'escorpit es genera una nova capa de suro, pel damunt de la qual es manté la clova.

La primera pelada es realitza quan l'arbre té una edat de 20-40 anys. Ha de tenir una circumferència de 60 cm i la pela té lloc a 1,30 m del coll de l'arrel. La pela es realitza en època estiuenca, aproximadament entre el 15 de juny i 15 de setembre, que comprén el període de menys activitat biològica de l'arbre. Entre la pela i l'hivern, l'arbre ha de tenir temps de preparar una capa prima protectora de suro que l'aïlli del fred. Per tant és preferible fer la pela a començaments d'estiu i no al final. No pot pelar-se la surera quan bufa molt de vent, ja que podria afectar i matar el gruix de la capa mare, així com tampoc en dies de pluja abundant, doncs el tronc i les branques mullades són fàcilment atacades per fongs paràsits. Igualment no pot pelar-se l'any que hi hagut un incendi i quan la surera ha estat atacada per un lepidòpter anomenat *Lymantia*.

Representació d'una pelada de suros.

A la Península Ibèrica les peles es repeteixen cada nou anys, excepte en la zona d'Extremadura que es fa cada 10 anys i a Catalunya que s'aplica cada 12-14 anys.

La pela de la surera es realitza d'una sola peça, menys a Catalunya, Galícia i Ronda, que es fa fraccionada en dues o tre vegades.

La producció mundial del suro està pràcticament localitzada a la regió mediterrània (Països Catalans, Itàlia, Algèria, Tunísia i Marroc) i a Andalusia, Extremadura i Portugal, avui en dia el primer país productor.

Al segle XVIII amb l'elaboració regular i organitzada del xampany a França, es va iniciar a Catalunya la indústria dels taps de suro a fi de proveir els xampanyers francesos. Durant el segle XIX es va convertir en una de les indústries més florents del país. Actualment el suro del país no és de gaire qualitat (pelades massa sovintejades, descurement de les explotacions....) i cal importar-lo per a la fabricació de taps. La majoria del suro del país es fa servir per fer-ne aglomerats.

Els països productors de suro es situen cap a l'occident del mar Mediterrani

Fauna

El massís de les Gavarres dóna lloc a una extensió relativament ben conservada de bosc escleròfil mediterrani, que acull unes comunitats animals de gran interès per la seva estructuració, diversitat i especialització.

De tota manera, la fauna que domina el nostre territori i explícitament a les Gavarres és de caràcter mediterrani i amb la presència d'importants endemismes ibèrics.

Dins l'alzinar es manté tot al llarg de l'any un microclima estable. Aquestes característiques s'accentuen perquè, a grans trets, l'alzinar domina a la cara obaga de les serralades. Això permet que en aquest bosc hi puguin viure satisfactòriament organismes animals poc adaptats a la vida terrestre i que necessiten certa humitat, tals com cucs, caragols, tocinetes, etc. i que en canvi fora del bosc han de fer vida crepuscular i amagar-se durant el dia sota les pedres.

A la sureda, que domina a la solana i a la plana, de brançatge més esclarissat, les espècies animals es refugien sota pedres, troncs caiguts, escorces, però en general són més termòfiles.

Als intersticis, sota pedres, els troncs caiguts, enmig del gruix de fullara i matèria orgànica, trobem nombrosos animals de la vida hipogea. En aquests indrets, s'hi dóna un microclima que manté una humitat i una temperatura relativament constants.

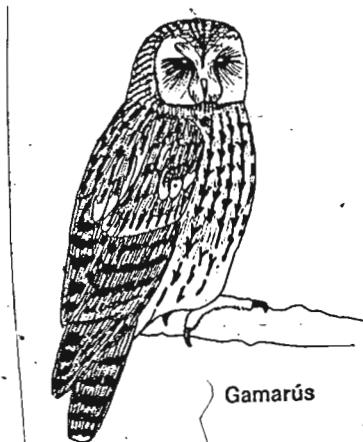
El grup més ben representat a la sureda, d'entre els vertebrats, és el dels ocells. A l'estrat arbustiu, hi prospera la merla francament abundant, i el pit-roig o reientí, aquest només a les fondalades més humides. Ambdues espècies exploten tròficament el sòl forestal i l'estrat arbustiu. Més estrictes en la seva dependència dels arbusts del sotabosc són el cargolet o ull de bou i els tallerols, principalment el de casquet. El conjunt és completa amb uns quants ocells grimpadors que cerquen el seu aliment a les soques dels arbres, com ara el raspinell comú, el picot verd, i el picasoques, aquest últim molt escàs i local, juntament amb dos consumats granívols: el tudó i el gaig, a més de les mallerengues, essencialment la carbonera, que cerquen el seu aliment a les branques més primes dels arbres. La població de rapinyaires és potser la més notable,

amb l'astor entre les diürnes i el gamarús, francament abundós entre les nocturnes. En llocs particularment feréstecs cal remarcar la presència, si bé escassa del duc, que nia al Massís però amb dificultats, ja que li manquen els penyals que constitueixen el seu hàbitat predilecte.

Tanmateix, entre els mamífers cal remarcar el senglar, el teixó i la guineu, que sovint exploten tròficament àrees més obertes, però que es refugien al bosc. També la rata esquirolenca i la geneta són més o menys habituals, especialment als boscos més vells i amb arbres vorats on instal·lar-se.

A part de la fauna típica del bosc escleròfil mediterrani, cal destacar la fauna existent de les brolles amb pins i garriga, que no enumerarem exahustivament, sinó que ressaltarem espècies com la tortuga mediterrània, que es fa difícil interpretar si es tracta realment d'exemplars autòctons. Tanmateix, aquesta espècie és molt localitzada a Catalunya (l'Albera i el Montsià), però esporàdicament se'n troben alguns exemplars aïllats que hom creu que han escapat a la captivitat.

Per finalitzar direm que els coneixements científics que es tenen sobre la fauna de les Gavarres són encara minsos i limitats a uns pocs animals. Hem fet un resum molt concís d'aquestes recerques. Cal destacar que des del Col·legi Universitari de Girona, fa temps que s'estan realitzant estudis biològics diversos que tenen com a objectiu comú les Gavarres. Actualment s'està duent a terme al Laboratori de Zoologia la recopilació i determinació definitiva del material zoològic recol·lectat en aquests ecosistemes a les darreres campanyes. L'anàlisi d'aquest material, juntament amb els treballs publicats per altres especialistes, ha de servir per a posar al dia i si és possible completar la fauna de les Gavarres.

Gamarús

La presència megalítica

Amb el terme Megalitisme (pedra grossa) s'engloben totes les construccions fetes amb grans blocs de pedra realitzades a partir del Neolític Mitjà fins al començament de l'Edat del Bronze (3000-1500 a C.). No fa referència a un període concret, sinó més aviat a un fenomen cultural que evoluciona i que es tracta especialment de "monuments funeraris".

Aquests monuments funeraris construïts amb grans lloses poden dividir-se en dos grans grups, per la seva grandària, construcció i significació:

Les cistes megalítiques, de dimensions no superiors als 3 metres, i on la base de la construcció i el llit dels enterrats és la roca dura rebaixada. La inhumació s'efectuaria des de la llosa de coberta i reservaria un nombre molt limitat de morts (individual o familiar). A les Gavarres se'n coneixen a Romanyà de la Selva i a la carretera de Calonge.

Els grans monuments megalítics, anomenats dolmens (lèxic celta) o megàlits (lèxic grec). Els dolmens es construïen a l'aire lliure sobre el subsòl, i eren de dimensions més grans; tot i que no requerien uns principis arquitectònics importants, sí que calia una organització col·lectiva i una direcció personal per adquirir un equilibri entre les lloses. La cambra funerària estava coberta per una llosa tan pesant, que la inhumació no podia efectuar-se des de dalt.

N'hi ha diversos tipus de construcció, relacionats amb el temps, l'origen i l'espai.

Així tenim:

a). Els sepulcres de corredor, són importants a l'Alt Empordà i són els més antics. Només coneixem un cas al Baix Empordà, el dolmen de Mas Bousarenys-Santa Cristina d'Aro, amb una cambra tan llarga i un corredor tan curt que pot ser confós per una galeria catalana grossa com la de la Cova d'en Dayna.

Pertanyen a una època del Neolític Mitjà (3200-2500 a C.) i sembla que convivia amb els sepulcres de fossa, una pràctica diferent d'enterrament.

b). Les galeries catalanes (dites també galeries cobertes), segons Esteve, poden ser dividides en dos grups:

b.1). Galeries catalanes petites, que segueixen la línia de la costa, a partir de l'Alt Empordà, amb una forta concentració en la zona de les Gavarres, per continuar cap Maresme. De 20 dolmens coneguts en aquesta època, 7 pertanyen a les Gavarres i la majoria són concentrats a Fitor.

b.2). Galeries catalanes grosses. Tenen la mateixa distribució que les petites, però són molt poc nombroses. D'unes 7 conegudes a Catalunya l'any 1964, dues es troben en el terreny de les Gavarres. El cementiri dels Moros i La cova d'en Dayna (a Romanyà de la Selva). La cova d'en Dayna, un monument megalític conegut, podria ser un entremig entre aquestes galeries i els sepulcres de corredor per la seva aproximació al dolmen de Mas Bousareny-Santa Cristina d'Aro.

Les galeries catalanes són considerades evolucionades dels sepulcres de corredor del Pirineu Oriental i d'influència francesa. Tenen una cronologia que pertany al Neolític Final (2500-2100 a C.). S'estenen des del Maresme fins a l'Auda, en zona costanera.

c). Les cambres simples (dites també dolmens simples). Són el tipus més nombrós a Catalunya i es troben totalment escampades per tot el Pirineu. Són d'estatura gran i tenen la llosa coberta tan pesant, que és impossible aixecar-la fàcilment per efectuar la

"La Cova d'en Dayna". Monument megalític, galeria coberta, més important de les Gavarres i un dels més espectaculars dels dolmens del Pirineu català. És l'únic monument protegit i de propietat pública d'aquesta categoria a les Gavarres.

inhumació. Per aquesta circumstància, quasi sempre tenen una llosa vertical rebaixada. N'hi ha de diversos tipus, segons la planta de la cambra. Així, les de planta rectangular estan molt escampades, en canvi de les de cambra poligonal, més antigues, es coneixen, des del Maresme al Baix Empordà, Puig ses Forques (Calonge) i Tres Peus (Fitor).

La cronologia correspon a un període Calcolític-Bronze Antic (2100-1500 a C.) i les de les Gavarres són considerades més antigues que les de l'interior.

Com a monument funerari que era el dolmen, cal saber que el seu ritual tenia com estima la monumentalitat, la senyalització de l'enterrament, l'orientació i la limitació. La inhumació col·lectiva, únic ritual funerari emprat en aquesta classe d'enterrament, vindria lligada a una relació de consanguinitat.

Remarquem la possibilitat que aquests monumennts estarien relacionats amb menhirs -pedres verticals clavades-, a les Gavarres n'hi ha una bona representació: La Murtra (Romanyà de la Selva), Mas de la Font (Santa Cristina d'Aro), Sa Pedra Aguda o Pedra de les Goges (Santa Cristina d'Aro) i Puig ses Forques (Calonge). Solen trobar-se en terreny dolmènic. Encara que a vegades molt distanciat, hom els té com a elements que devien jugar un paper important per a reunions i concentracions de caire religiós i possiblement limitaven un lloc sagrat.

Atès que el fenomen megalític és d'origen pirinenc oriental i marítim i la configuració allargassada de les Gavarres s'estén des de la costa, entre Palafrugell i Sant Feliu de Guixols fins el pla de Girona, no és gens estrany que totes les manifestacions de caire megalític de les Gavarres estiguin localitzats a la zona oriental i per ara es desconeix la seva presència a la zona central i nòrdico-oriental.

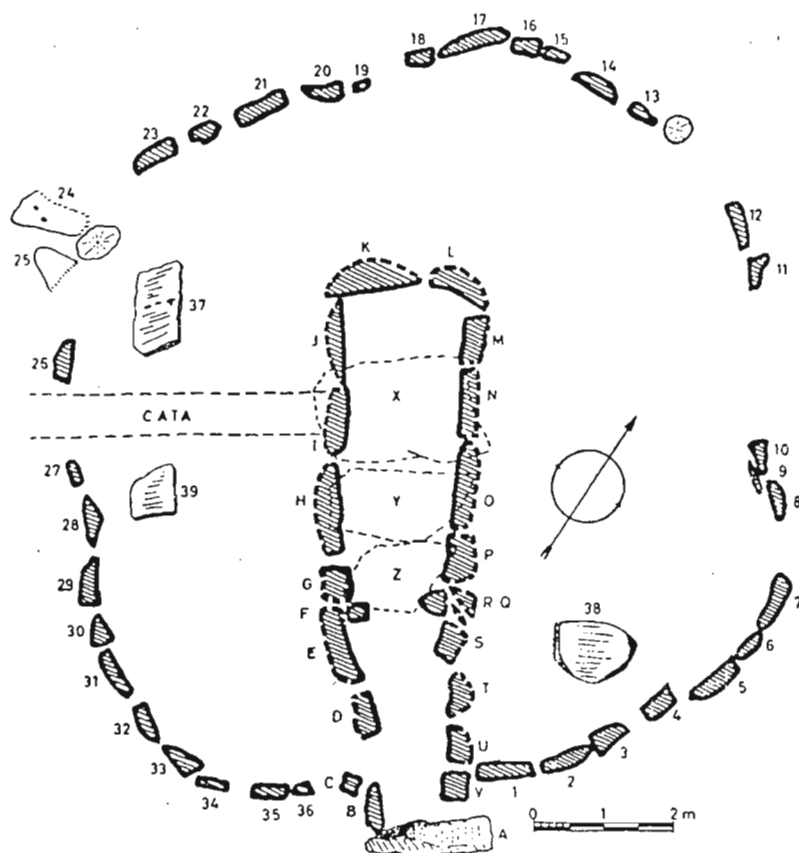
Distigim tres agrupacions ben diferenciades geogràficament:

Grup de Fitor i raodalties. Es distingeix per la presència de galeries catalanes (o galeries cobertes).

Grup de Romanyà de la Selva. Està representat per un grup variat de dolmens, des del sepulcre de corredor, galeries catalanes grosses i cistes megalítiques.

Grup de Calonge. Format per un altre tipus de construcció funerària, mitjançant l'aprofitament de forats del rocam, balmes i abrics.

Un mapa arqueològic que ha elaborat el Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya recull un total de 205 jaciments localitzats al Baix Empordà, més de la meitat dels quals formen part de la zona de les Gavarres. Cal remarcar urgentment que les zones dolmèniques de les Gavarres estan en perill constant, per tal que se n'estableixi la protecció. Les Pedres Dretes d'en Reiàs han desaparegut.

Alçat de la galeria catalana de Romanyà de la Selva. Segons "cromlech", el monument en si té un diàmetre màxim de 12 metres i segons túmul hi ha una longitud màxima de 16 metres.

Sant Feliu de Guixols

És la població més gran del Baix Empordà. Constitueix la capital d'una petita subcomarca que integra el terme propi i els de Castell d'Aro i Santa Cristina d'Aro, emplaçada entre les Gavarres i la mar, ben diferenciada de la resta del Baix Empordà, al qual fou inclosa en la divisió territorial del 1931.

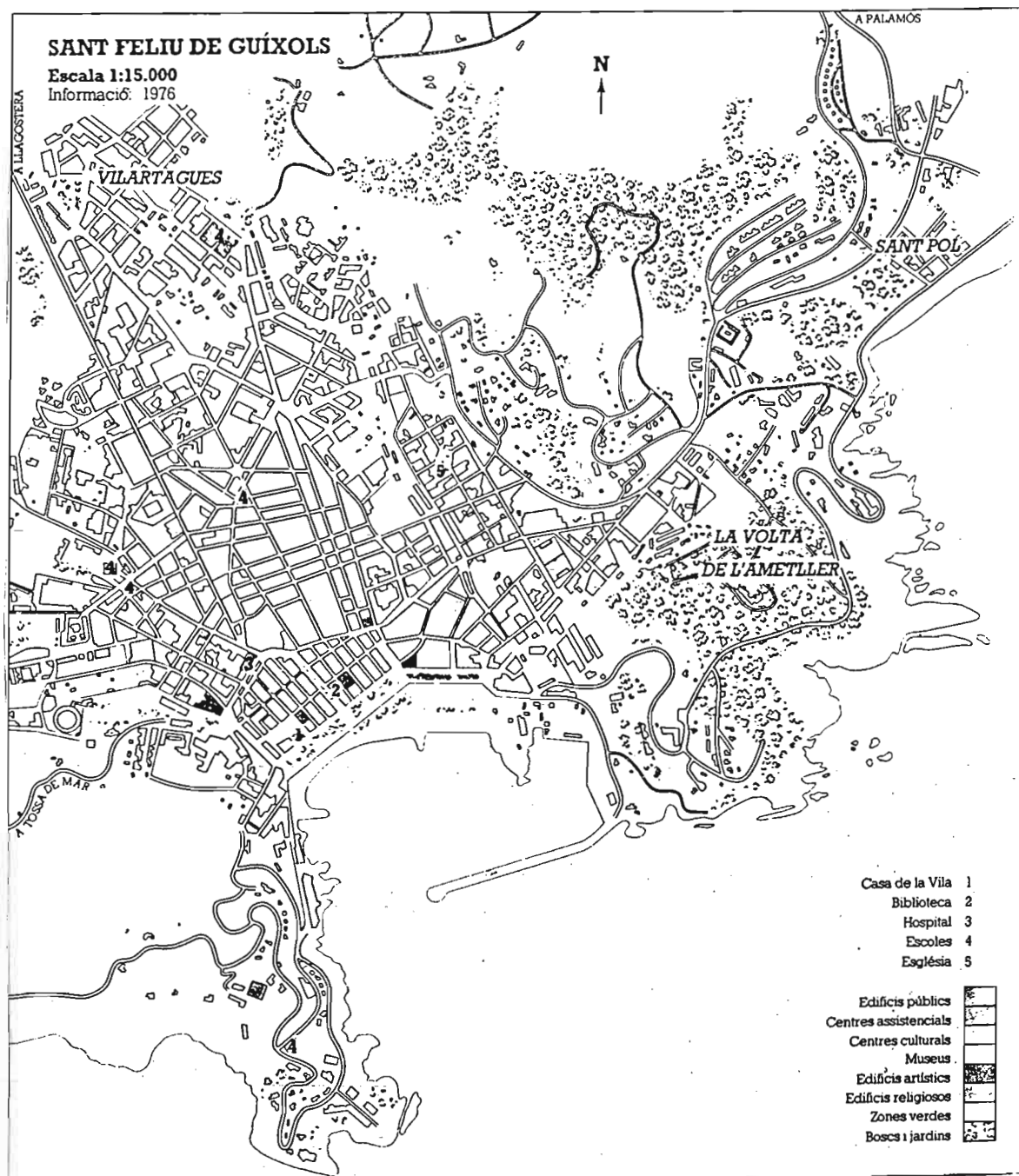
L'activitat marinera i portuària ha estat una de les grans fonts de riquesa. El Port de Sant Feliu tingué un gran relleu comercial des del segle XII i fou el primer de la costa N del Principat (era el port natural de Girona i de tota la Selva); la creació del port reial de Palamós (fi del segle XIII) frenà la seva expansió i ambdues poblacions hagueren de compartir el seu paper en aquest espai geogràfic.

Lligada amb el port, ha tingut un gran prestigi a la població l'activitat de construcció de vaixells. Ja el 1282 es feren vaixells per a l'expedició de Sicília i des del 1285 es bastiren unes drassanes.

La pesca ha estat una altra activitat tradicional de la població, però no arribat a tenir mai la importància de Palamós o Roses.

El turisme local era ja important a Sant Feliu els anys vint i trenta. Els banys de Sant Elm són del 1922, amb banys de mar calents i club esportiu, que susbtituïren establiments més elementals. Al 1925-30 s'obrí el Passeig Marítim fins a la punta de Garbí. A partir del 1927 funcionà el vaixell Barcelona-Sant Feliu per al turisme i , a la fi d'aquest decenni, es veieren els primers turistes estrangers. El ferrocarril de via estreta de Sant Feliu de Guixols a Girona, inaugurat el 30 de juny de 1892, amb capital local, perdurà fins el 1970; inicialment tenia 39 km de recorregut i el 1924 es perllongà fins al moll comercial per exportar mercaderies. Féu un gran servei a la comarca i a la indústria surotapera.

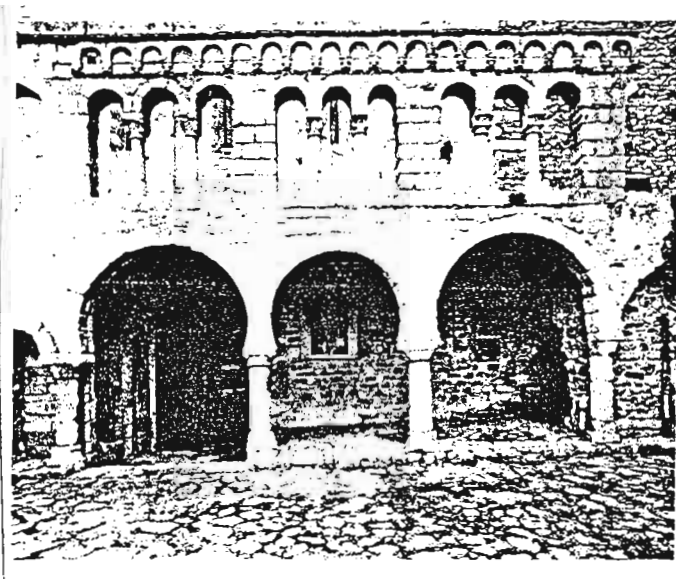
La ciutat de Sant Feliu de Guixols es troba a 4 m d'altitud, al fons de la badia del seu nom, entre el turó del Molí de les Forques i el de Sant Elm, al NE del monestir que li donà nom, davant el port. El nucli medieval s'expandí a llevant del monestir i encara el gran

conjunt d'edificis del cenobi, s'alça en un dels seus extrems, fora del recinte murallat. Aquest recinte, aixecat al segle XIV, tenia 13 torres i 5 portals. Dins d'aquest espai hi ha la Plaça Major de planta irregular i porticada en part, amb la Casa de la Ciutat. La majoria dels carrers són estrets i formen raconades especialment a ponent (carrer de la Volta, baixada del Pont etc.). A la resta abunden les illes de cases quadrículades amb carrers rectilinis. El conjunt té un indubtable interès arquitectònic, malgrat que els

elements antics conservats són escassos.

El monestir benedictí de Sant Feliu de Guixols, un dels més importants del país i que donà nom i vida a la població, apareix documentat per primera vegada l'any 968, i sembla ser pel contingut del document que ja feia anys que existia i tenia extenses propietats

per la vall d'Aro.

Sabem que l'any 881 encara no existia ja que un document de Carloman concedeix al bisbe de Girona dominis a la vall d'Aro i no menciona el monestir.

Per tant la seva fundació data de la primera meitat del segle X.

Cap el 1117 hi hagué un problema amb el comte Ramon Berenguer III que intentà anexionar-lo al de Santa Maria de la Grassa en terres occitanes, encara que no reexí. A finals del segle XI el monestir era propietari d'una gran extensió que ocupava tota la vall del Ridaura i s'extenia a molts indrets del Baix Empordà i la Selva, i un segle després fins a l'illa de Mallorca per la seva participació en la conquesta.

Entre el 1181 i 1200 es formà a l'entorn del monestir, la vila, la jurisdicció de la qual estava repartida entre el rei i l'abat. Això provocà a la llarga molts problemes.

Al segle XVI, passà com el monestir de Montserrat a dependre de la Congregació Benedictina de Valladolid i els abats foren tots foranis.

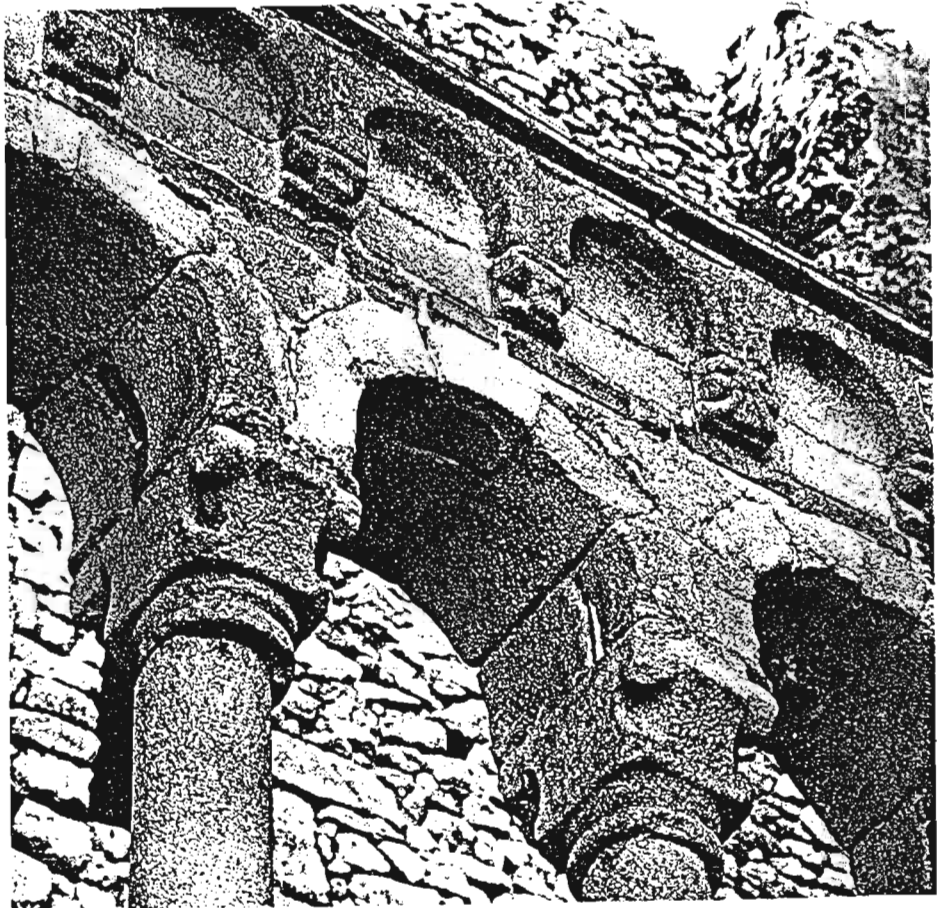
El 1855, durant l'exclaustració hi havia 24 monjos i 4 beneficiaris.

Actualment el conjunt de l'edifici és un complex d'edificacions, des de l'època preromànica fins al segle XVIII, època en que s'inicia una importantíssima reforma que no s'acaba mai.

Els elements més importants que es conserven d'època medieval se situen a ponent de l'església, la qual és flanquejada per la torre del forum, al costat de tramuntana i per la torre del Corn al costat de mitjorn i presidida pel porxo conegut com la Porta Ferrada, que estava tapada per diverses construccions fins que fou descoberta l'any 1931.

L'església fou totalment transformada al segle XIV i ara en queda el tram de ponent de la seva nau, amb volta de canó.

La part més important del conjunt és l'anomenada Porta Ferrada, que és en realitat una porxada formada per tres grans arca-

Sant Feliu de Guíxols.
Un detall de la part superior de la Porta Ferrada
(foto: F. Tur)

des d'acusada ferradura que descansen sobre columnes amb capitells, a un costat hi ha un altre petit arc i per l'altra banda sembla evident que el conjunt continuava.

El pis superior és format per tres grups de finestres triforades i una arcada, aquestes finestres són també clarament ultrapassades. El conjunt és coronat per un fris d'arcuacions llombardes amb mènsules esculpides.

La seva construcció sembla no posterior a la primera meitat del segle X encara que caldria una més acurada exploració arqueològica. Xavier Barral diu que no és anterior al segle XI i Marcel Durliat l'ha atribuïda al segle XII.

Sant Feliu de Guixols ha tingut una gran personalitat política i cultural, potenciada des del segle XIX per l'obertura vers Europa que comportà la indústria surera, que es manifesta en el gran nombre de fills destacats que ha donat en diversos camps. Citarem entre els més importants al periodista Agustí Calvet i Pascual que signava "Gaziel" (1887-1964), que convertí "La Vanguardia" de Barcelona en un dels millors diaris del país a la fi de la Primera Guerra Mundial i escriví una vasta obra, brillant i lúcida, apassionada pels valors de l'humanisme europeu. Destaquen els llibres de records i de viatges que dedicà al Sant Feliu del XIX, "Una vida del vuit-cents" (1953) i "Sant Feliu de la Costa Brava" (1963).

L'ambient musical de Sant Feliu fou també important. Cal destacar el gran músic Juli Garreta i Arhoix (1875-1925) que donà a la sardana la seva definitiva qualitat, i que convertí la cobla en una formació apta per a la música de la més alta categoria. Rellotger d'ofici, malgrat l'escassa formació, tingué una intuïció i una tècnica extraordinàries, acompanyades d'una gran sensibilitat; assoliren una gran popularitat les sardanes "La Fada", "LLicorella", "A en Pau Casals", "Nydia", "Juny", "Pastoral", "Isabel", etc, moltes d'elles divulgades per la cobla "La Principal" de la Bisbal.

Calella de Palafrugell

El barri marítim de Calella de Palafrugell, situat a la costa, a uns 3,5 km de la vila, es començà a poblar a la fi del segle XVIII (abans hi havia botigues de pescadors) i fou el port de cabotatge de la vila (exportació de suro manufacturat, especialment des de mitjan segle XIX) i és ara un important centre turístic. El nucli primitiu es troba davant les platges d'en Calau, el Portbó i Malaspina. Resten elements d'arquitectura popular com les Voltes, davant el Portbó, carrer porticat i cobert imitat en altres indrets, i algunes cases antigues de pescadors; es destaca Can Calau, conservada en el primitiu aspecte pel col·leccionista barceloní Manuel Rocamora. L'església de Sant Pere és un edifici modern, iniciat el 1884. Al darrer quart del segle XIX es formà el barri d'estiueig del Canadell, que ha conservat en una bona part el seu caràcter, i al començament del XX el de Sant Roc o els Canyars, alhora que s'expandia molt el nucli primitiu. Entre les cases edificades posteriorment es destaquen els xalets Bertran i Vila (avui del violinista Xavier Turull), obra de l'arquitecte Duran i Reynals. Entre Calella i Llafranc hi ha la casa dita la Marineda, feta pels industrials surers Barris, amb jardins projectats per J.Miralbell, avui molt alterats. S'ha conservat el passeig de ronda, vora el mar, que porta de Calella a Llafranc. El paisatge de la rodalia de Calella ha estat molt malmès per l'allau de construccions. És interessant el camí que porta al Golfet, integrat en la vegetació. Des de 1967 se celebra a Calella un festival de cant d'havaneres que ha tingut un èxit creixent i que ha estat imitat en altres indrets de la costa i de l'interior.

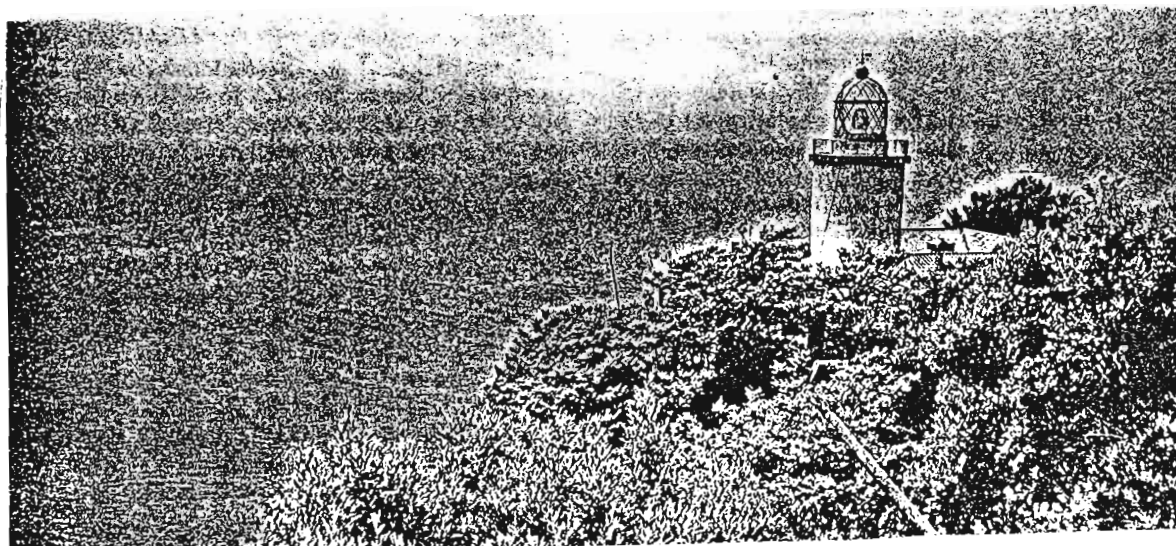
Entre Calella i Llafranc es bastí a partir del 1597 (any que donà el permís el batlle general de Catalunya) una torre de guaita i defensa, la torre de Calella, construcció ferrenya amb cos inferior de planta circular i part alta semicircular, atalussada, que també serví de presó. Avui l'enlletgeix un casalot construït a llevant.

Cap de Sant Sebastià

Situat a prop del barri marítim de Tamariu, manté a dalt del promontori la torre de Sant Sebastià de la Guarda, torre de guaita bastida a partir del 1445 al caire del cingle dit el salt de Roma-boira, amb planta de semicercle allargat. A la part abixa hi hagué la primitiva ermita de Sant Sebastià i el primer ermità fou Jaume Corbera (citats en una carta de la reina Maria de Castella del 1442). A conseqüència de la pesta de 1650-51 hom decidí de construir la nova església i una hosteleria i les obres començarem el 1707.

L'actual ermita de Sant Sebastià, adossada a l'W de la torre, és un notable exemplar d'ermita barroca marinera, d'una nau i capelles laterals (fou destruïda al 1936 la curiosa imatge del sant, vestit a "la Frederica", moda del temps de Felip V, que segons tradició havia regalat el capità Antoni Barceló, a qui la torre de guaita havia ajudat sovint en la seva lluita contra la pirateria), entre la capella i la gran hosteleria, amb amples terrasses dominant el magnífic panorama, hi ha un pati interior, interessant mostra de l'arquitectura popular barroca.

Al segle XIX hom construí el far de Sant Sebastià, inaugurat el 1857, obra de l'enginyer Josep M. Faquinetto (modernitzat el 1964, que es convertí en aerofar); se'n conserva l'antiga maquinària, que funcionava amb petroli. Té la qualificació de far de primer ordre i és el més potent del litoral mediterrani peninsular. A l'ermita de Sant Sebastià han tingut una llarga tradició els aplecs i reunions de gent pagesa i marinera de la contrada, que es mantenen en part, encara.

Vall-llobrega

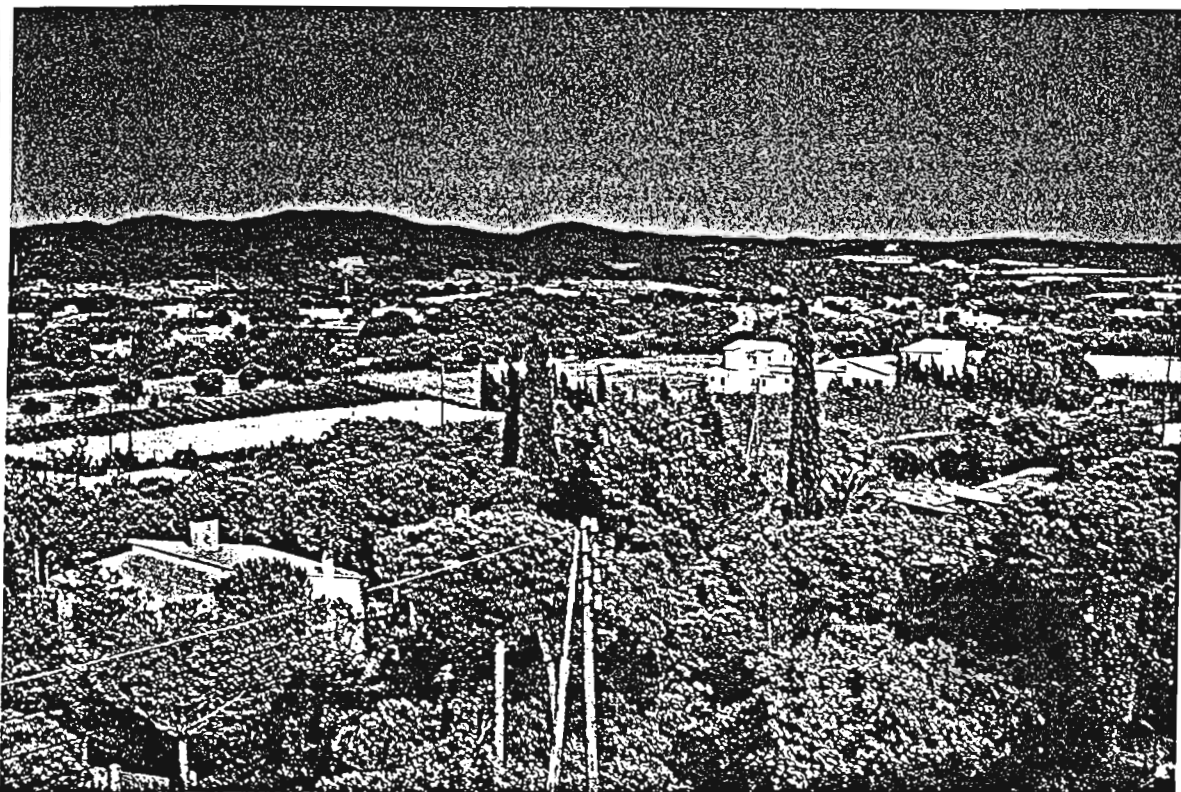
Aquest municipi, que té una superfície de 5,32 km², ocupa bàsicament una sola vall que, orientada de NW a SE, baixa dels modestos contraforts dels confins de Fitor.

Aquesta conca hidrogràfica queda bifurcada en la seva capçalera. La part més extrema pertany a les terres de Fitor. Aquestes terres limiten tot el sector NW de la vall. Els vessants del N i NE queden tancats per una llarga serra que, iniciant-se en el punt més septentrional del terme (puig Blanc, 256 m) davalla suaument en direcció SE on el puig Sacabra (217 m), el puig Agudell o d'en Fela (199 m) i el puig d'en Gotes (102 m) en són les elevacions més representatives. Els contraforts del Montagut (269 m) i del puig Antoniet (152 m) limiten el sector S-SW de la vall, al temps que serveixen de fita amb el terme de Palamós.

Es tracta, doncs, d'una vall closa i arrecerada amb vessants molt inclinats i sovint abruptes on aflora en molts punts la roca pissarrenca que pren, segons els indrets, un to rogenc semblant al rovell ferruginós. Aquests forts pendents deuen haver dificultat l'establiment humà i actualment només dues masies, Can Massa i Cal Cabré, han aprofitat els petits replans del seu interior. La primera situada en el fondal, just a la base del contrafort que parteix la vall i on s'ajunten les torrenteres que formen la riera de Vall-llobrega la segona més encimbellada, situada en un petit replà del vessant dret de la vall. Prop de Can Massa, en els vessants de tramuntana, s'aguanta encara, mig derruïda, l'església vella de Sant Mateu de Vall-llobrega, d'estil romànic, segurament del segle XI. És d'una nau capçada per un absis semicircular. La coberta és esfondrada. L'interior és un gran munt d'enderrocs coberts per la vegetació. En el frontis resten la porta d'un arc, després modificada, i una finestra d'esqueixada interior, tapiada. A la part superior hi ha el basament d'una espadanya. En el mur de migdia hi ha tres finestres de doble biaix. L'única finestra de l'absis també era de doble esqueixada, però no conserva l'arc. Al mur de tramuntana hi ha tres fornícules. L'aparell és de petits carreus de llicorella mal talats i els murs sense ornamentació són lligats a les cantonades amb grans carreus ben escairats de terra sorrenca. El temple és emplaçat en un indret poblat des d'antic.

El primer nucli habitat es troba on la vall comença a obrir-se. Unes 10 o 12 cases formen un carreró al costat esquerre de la riera, són les cases del Raval de Dalt. A pocs metres la vall s'obre sobtadament en direcció a llevant i a migdia. El terreny esdevé pla-ner, amb un clar predomini dels conreus. Un kilòmetre escàs separa el Raval de Baix de l'anterior; aquí unes quantes cases s'arregleren vora la carretera. Hi ha també l'Ajuntament, que presideix una ampla plaça, i l'església nova (1669) dedicada també a Sant Mateu.

L'etimologia del nom del poble ha estat objecte d'hipòtesis molt diversificades. En una monografia de l'any 1975, després d'al.lu-dir a la coloració rogenca de les terres de la contrada, hom arriba a una conclusió que sembla prou convincent. El topònim deriva d'un pristi llatí "Vallis Rubrica" que significaria "Vall Roja" (o "Vall de Terra Roja").

Fitor

L'antic municipi de Fonteta d'una extensió de 23,96 km està situat als vessants nord-orientals de la serra de les Gavarres. Comprèn un sector bastant planer, en contacte amb la plana del Daró, on hi ha el poble de Fonteta, molt pròxim a la Bisbal d'Empordà. Comprèn a més el poble de Fitor, el veïnat d'Abellars i l'antic poble de Torroella de Mont-ras.

El poble de Fitor, en plena serra de les Gavarres, és un lloc de poblament dispers que s'ha anat abandonant a causa de l'escassa rendabilitat del bosc, de la manca de serveis i bones comunicacions. La majoria de les masies, emplaçades en clarianes del bosc, vora els rierols, han passat darrerament a mans d'una sola família. Can Plaja és l'única habitada permanentment per masovers. Les altres són en procés de ruïna, excepte Cal Carrony i el Mas Estanyol, que han estat arranjades per a segona residència. Al lloc tingueren domini els bisbes de Girona i els senyors de Palau-sator.

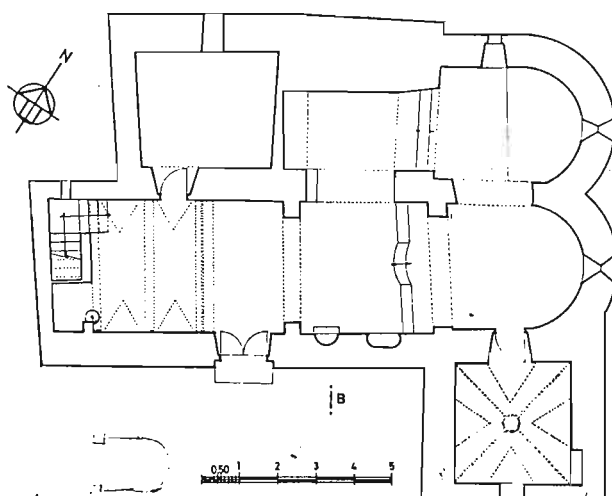
Es digne de ressaltar l'església parroquial de Santa Coloma.

Sabem per un document del 29 de gener del 948 que el bisbe Gotmar de Girona amb altres prelats i gent de la contrada, consagra l'església de Fitor.

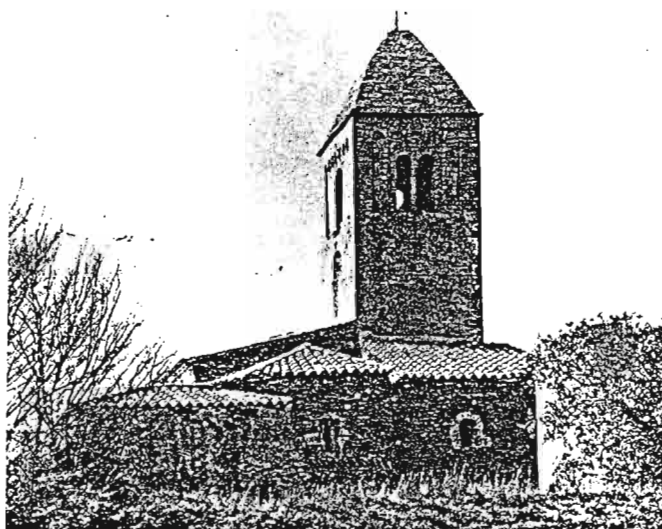
Posteriorment és esmentada en algun document i nomenclator diocesà. El 1984 s'inicia una campanya de restauració actualment finalitzada.

Té una estructura complexa, fruit de diverses reformes i ampliacions.

El seu aspecte actual és el d'un edifici d'una nau coberta amb volta de canó -de perfil apuntat- i reforçada per un arc toral. És rematada a llevant per un absis semicircular construït en evident "opus spicatum". Al

Santa Coloma de Fitor. Planta del conjunt de l'església, a escala 1:200 (planta: Ll. Bayona-Servei de Conservació de Monuments de la Diputació de Girona)

Santa Coloma de Fitor.
Vista exterior de l'església des de llevant.

Al cantó de tramuntana hi ha la torre campanar de dos pisos, el primer de finestres senzilles i arcs ultrapassats és de l'època primitiva de l'església i un segon amb finestres geminades, frisos i arcuacions llombardes, obra del segle XII.

A llevant del campanar hi ha un segon absis igual a l'anterior, però construït sense "opus spicatum", de construcció posterior.

Possiblement la volta actual substitueix una de més antiga i ultrapassada.

Hi ha fragments de decoració mural.

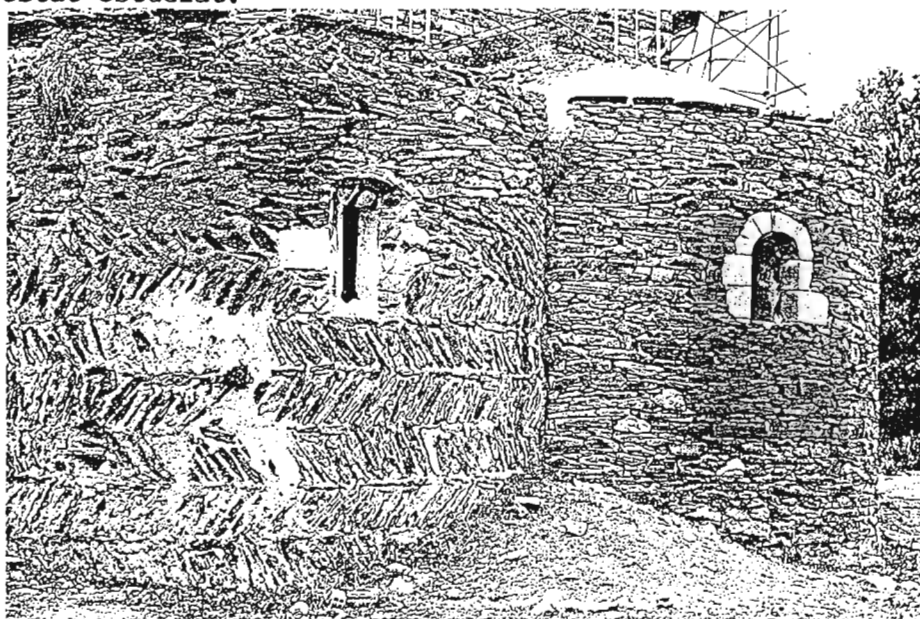
L'església conserva un retaule barroc amb escenes del martiri de la patrona, del qual els plafons més interessants van ser robats el 1978. L'estiu del 1972 va desaparèixer, també, una gàbia de ferro que hi havia penjada d'una alzina, vora l'església. N'hi havia hagut dues més on havien estat col·locats els caps dels bandits que 1817 mataren el rector de Fitor i saquejaren la rectoria. La làpida sepulcral del rector, que conta la seva mort en llatí macarrònic, es pot veure al llindar de l'entrada de l'església.

Les masies més notables de Fitor, que encara romanen dempeus són dels segles XVII al XIX. Can Plaja té un portal de gran dovellatge. Can Calç interessants voltes i arcades a la part baixa i, vora la casa, un pou de glaç. Can Torroella és un mas enorme, que ha començat a arruïnar-se.

"Mas Estanyet", Fitor. Galeria catalana petita.
Descobert per Joan Botey i restaurat per
L. Esteva, l'any 1969.

A Fitor hi ha el nucli dolmènic més dens de la zona de les Gavarres; actualment s'hi coneixen dotze megàlits. El dolmen dels Treus Peus, a la serra de la Calç, és conegut d'antic i el més gran; a la mateixa carena hi ha el de Tres Caires i el de la Serra de la Calç. El dolmen de la Roca de la Gla és al cim del puig de la Vinyassa, el de la Vinya Gran, en un replà de Puig Vidal; el de la Serra Mitjana vora el portell de Sant Jaume; la Taula dels Tres Pagesos, prop de la riera de Cavorca i el camí de la Ganga; el dolmen del Llobinar, al puig d'aquest nom no lluny de Can Puig; el del Mas Estanyet, vora aquesta casa, i la cista dolmènica d'en Botei al NE de l'anterior. Darrerament s'ha descobert i estudiat un nou dolmen. A Fitor hi ha restes d'un antic forn de vidre, que actualment encara ho ha estat estudiat.

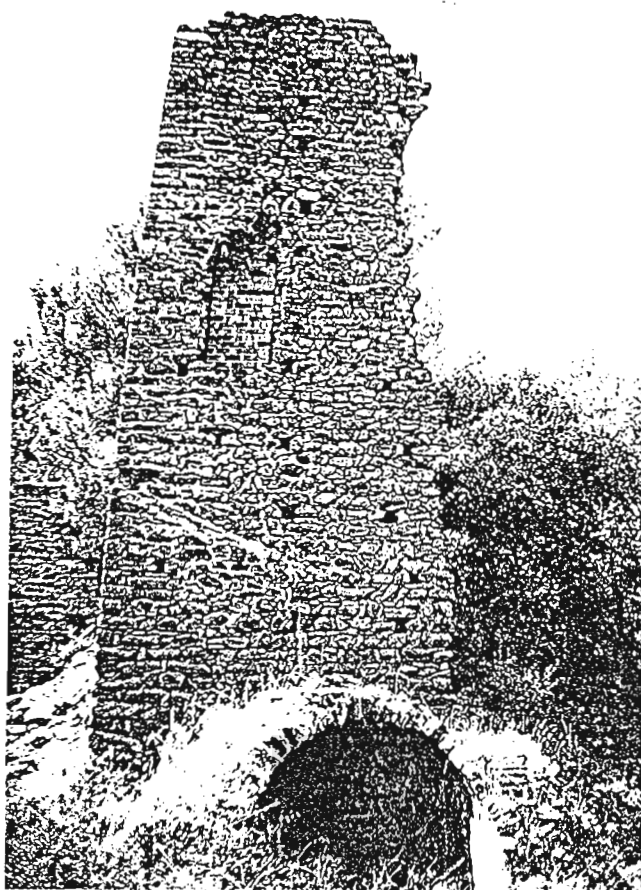

Santa Coloma de Fitor. Capçalera exterior de l'església, on és perfectament visible l'opus spicatum (foto: A. Borbonet)

Castell de Vila-romà

Aquest castell fou en els primers temps de l'edat mitjana, el nucli més important de l'actual terme de Palamós i on hi havia la parròquia. És documentat per primera vegada l'any 1161 possiblement el lloc ja era habitat en època visigòtica i molt probablement romana.

Sembla que el 1272 el castell passa a ser propietat dels bisbes de Girona i que fou acabat de construir per Bernat Amat de Cardona, cosí del comte d'Empúries. Mentre que el 1279 Pere II d'Aragó comprava el lloc de Palamós al bisbat.

Castell de Vila-romà. Vista de la torre mestra del castell, amb el mur de migjorn, el més ben conservat. A la seva base hi ha una cambra rectangular, coberta amb volta de canó (foto: F. Baltà)

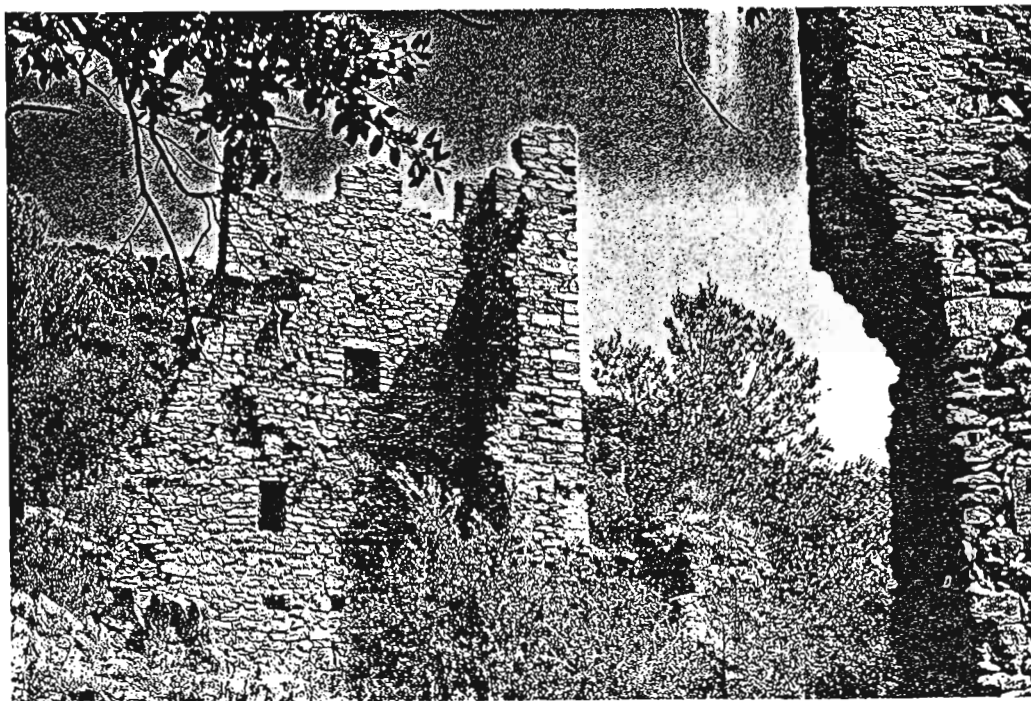
Les relacions, pero s'estroncaren i Vila-romà tenia per missió defensar el lloc de Palamós si calia.

Durant els segles posteriors s'hi feren moltes reformes i en època moderna passà a possessió dels ducs de Sessa.

L'any 1812 durant l'ocupació francesa, hom féu volar el castell de Vila-romà que quedà en ruïnes fins els nostres dies.

El castell estava format per una torre i algun altre edifici envoltats d'una muralla, de la torre queda actualment una cantonada d'uns 11 cm d'alçada amb uns murs de 125 cm de gruix i en algun lloc té fileres d'"opus spicatum".

S'ha conservat altres restes de les dependències i del recinte, i sobretot un pany de paret de 12 m a la façana de tramuntana amb espitlleres.

Restes de l'edificació del castell de Vila-romà, la qual mostra merlets i té rengles d'*opus spicatum*.

Goigs de la en el misteri de la seva

Parròquia de Bell-lloch, Vall d'Aro

Sma. Verge Maria Gloriosa Assumpció al cel

Bisbat de Girona

Mare, Regina i Senyora,
us proclama el nostre cor:
*Sigueu nostra protectora,
Verge Assumpta de Bell-lloch.*

Amfara que vessa a dolls
la gràcia de que esteu plena;
el món enter de genolls
agraeix la vostra ofrena,
que us fa ser Corredemptora,
tot dient «L'esclava sóc».

SIGUEU...

Com una humil violeta,
flor la més gentil i bella
ha florit la vostra pleta,
que és parròquia, i és capella,
i és estrella guiadora
en el cor d'eix frondós bosc.

SIGUEU...

Visitant vostra cosina,
ple de goig, el Precursor
salta en la materna sina;
també vostre poble a chor

us aclama amb veu sonora
vell i nou temps que fan joc.

SIGUEU...

Vostra llar fou fusteria,
troç de cel dins una vall;
feu que aquí cada masia,
per sa fe i per son treball
pugui apartar a tothora
els atacs del vici eixorc.

SIGUEU...

Al quedar Jesús al temple
per tres jorns l'havien buscat;
seguint vostre sant exemple,
si a Crist perdem pel pecat,
busquem-lo sense demora
en qualsevol temps i lloc.

SIGUEU...

Dins d'aquesta pagesia
sou el més preuat tresor,
causa de dolça alegria,
que espongeix el nostre cor;

Mare més benefactora
no la trobarem enlloc.

SIGUEU...

Doneu pluja als nostre camps,
vetlleu el nostre graner;
guarden-nos de pedra i llamps,
i avarícia del diner.
De la nostra mort en l'hora
encar que ho mereixem poc.

SIGUEU...

De tota la rodalia
sou la font de la salut;
ningú dels qui en Vós confia
en el món mai s'ha perdut.
La malura colpadora
davant Vós res pot tampoc.

SIGUEU...

El malalt i l'alligit
us criden amb cor senzill;
com mare al capçal del llit
en les hores de perill,

medicina guaridora
sou Vós, o Verge del Bosc.

SIGUEU...

En les nits de gran tempesta
compadiu als navegants,
que han d'inclinar la llur testa
al revolc d'ones gegants;
com brúixula guiadora,
condulu-los a bon port.

SIGUEU...

En eix poble i sa comarca
que honra la vostra Assumpció,
guarden-li sempre la marca
de tan tendra devoció;
per gaudir com Vós, Senyora,
al final l'eterna sort.

SIGUEU...

Ajudeu-nos, gran Senyora
Sigueu sempre nostre nord
*Sigueu nostra protectora
Verge Assumpta de Bell-lloch.*

Música de Mn. Josep M.ª Cervera, Pare.

Petit chor
Senzill

Gran chor

Ma-re, Re-gi-na i Se-nyo-ra, us pro-cla-ma el nos-tre cor: Si-gueu
nostra Pro-tec-to-ra, Ver-ge As-sump-ta de Bell-lloch.
Estrofes Am-so-ra que ves-sa a dolls la grà-cia de què-es-teu ple-na,
el món en-ter de ge-nolls a-gra-eix la vos-tra o-bre-gra que us fa
ser Cor-re-demp-to-ra tot di-ent, 'l'es-cla-ra sóc."

†. Exaltata est Sancta Dei Genitrix.

†. Super choros angelorum ad coelestia regna.

OREMUS

Famulorum tuorum, quæsumus, Domine, delictis ignosce; ut qui tibi placere de actibus nostris non valemus; Genitricis Filii tui, Domini nostri, intercessionem salvemur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Aquesta goiga foren estrenada el diumenge, dia 13 d'agost del Any Sant 1950, diada de la Festa Major de Bell-lloch.

GOIGS EN

AMB ELS QUE APLAUDEIX I

VERGE I

SANTA

EL POBLE DE FITOR

ALABANCES

SUPLICA A LA SEVA PATRONA

MARTIR

COLOMA

DEL BISBAT DE GIRONA

Ja que del Divino Amor
Sou bella i mansa Paloma
Als devots, Santa Coloma,
Dau-los amparo i favor.

Senona Ciutat famosa
Vos donà clar orient,
Noblesa en el naixement,
Excel·lent i molt llustrosa,
Fóreu en extrem hermosa
Digna verge del Criador. etc.

En la Fe Santa i Divina
Fóreu prest adoctrinada,
En la virtut confortada
Que a tots al cel encamina;
Vostra infància clavellina
Fou de celestial olor. etc.

Com el sol il·luminava
Vostra llum, casta Donzella
I com del nord clara estrella
A molts fidels al cel guiava;
En el Paradís estava
L'esfera de vostre amor. etc.

Boda Reial vos proposa
L'Emperador Marc Aureli
Si abandonau l'Evangeli
I la vida virtuosa;
Però vós molt animosa
Confoneu al seductor. etc.

Ofès de vostra enteresa
Manà el tirà malvat
Que en un lloc de iniquitat
Es perdi vostra puresa,
Fou en va, doncs amb bravesa
Guardà un'ossa vostre honor. etc.

†. Ora pro nobis, Beata Columba.

El Gentil de ràbia ple
I confús amb el miracle
No fa cas d'aquell obstacle
I amb foc cremar-vos preté;
Mes la vostra viva fe
Canvia en goig aquell ardor. etc.

Apurat tot son deliri
Vos degollà aquell infidel;
I Vós volàreu al cel,
Amb la palma del martiri,
Per a lograr en lo empiri
Els abraços del Senyor. etc.

Al fidel que a vós s'encomana
I vos invoca amb devoció
En tota tribulació
Li alcançau el què us demana
Premiant la fe cristiana
Dels que us pregan de bon cor. etc.

Amb una ferma esperança
Gent del pla, muntanya i mar,
Véneu tots per implorar
Remei que per vós s'alcança;
Per vostres devots fiança
Feu davant del Salvador. etc.

Tenint gràcia especial
Contra pesta, pedra i foc
Gran Verge, Senyora, est lloc
Deslliurau-lo de tot mal;
Ja de temps immemorial
Sou Patrona de Fitor. etc.

Ja que del Divino Amor
sou bella i mansa Paloma
Als devots, Santa Coloma,
Dau-los amparo i favor.

℞. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS

Indulgentiam nobis quæsumus, Domine, Beata Columba Virgo et martir imploret, quæ tibi grata semper extitit et merito castitatis et tuæ professione virtute. Per D. N. J. C. ℞. Amen.

ITINERARI

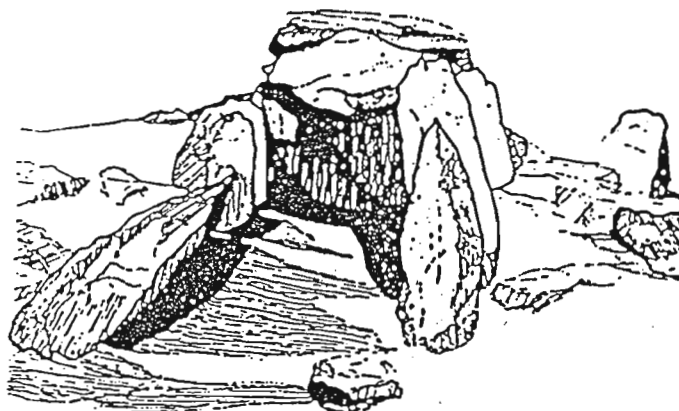
TEMPS

HORARI

PARCIAL

00,00	00,00	S'inicia la sortida des de la plaça de l'església de Vall-llobrega. Caldrà seguir un petit tram de la carretera en direcció a la dreta fins els Quatre Camins. A la nostra esquerra deixem un pont de l'antic camí amb una creu.
00,05	00,05	Som a la cruïlla dels Quatre Camins. Agafem el camí de la dreta que continua essent asfaltat.
00,07	00,02	Travessem el pont de la riera de Vall-llobrega, en aquest punt deixem el camí asfaltat i un trencall a l'esquerra que ens duria a la urbanització del mateix nom. Tot seguit agafem el trencall esquerre d'un camí de terra que puja.
00,11	00,04	Arribem a una bifurcació prop d'una gran olivera seguim de dret per la branca esquerra.
00,12	00,01	A la nostra esquerra deixem el Mas Lletra que queda un xic separat del camí el qual seguim per la dreta.
00,17	00,05	Deixem enrera els conreus que ens han acompanyat des del començament, ens trobem en una múltiple cruïlla de camins en la qual primer anirem cap a l'esquerra i tot seguit cap al dreta per un camí que puja tot endintsant-se a la zona boscosa. El camí comença a pujar de dret per la costa d'En Clova situada als vessants del Puig Agudell.
00,27	00,10	En plena pujada el camí bifurca i seguim per la branca dreta. El camí que deixem a l'esquerra continua cap a la Creu d'En Marull, tot seguint la carena i es dirigeix a Fitor.
00,28	00,01	Immediatament assolim el collet de l'Agudell i el creuem tot davallant per l'altre vessant de la serra. A la nostra esquerra, des del collet, tenim una magnífica vista sobre el mar i Palamós.

<u>HORARI</u>	<u>PARCIAL</u>	
00,31	00,03	Arribem a una bifurcació i seguim per la branca esquerra que baixa.
00,34	00,03	El camí descriu un revolt i creua un torrent A l'altre costat enlairat i a la dreta ens queden les ruïnes d'un mas.
00,36	00,02	Tornem a ser en un altre revolt creuant un torrent afluent del Torrentbó, el camí puja en direcció al mas.
00,37	00,01	Ens trobem al Mas Volorda. Es tracta d'un mas derruït situat en un replà dels vessants de l'Agudell dins el territori de Fitor. Seguim un camí que puja suaument per l'esquerra.
00,43	00,06	Ens trobem en una cruïlla senyalitzada, seguim en direcció a Fitor fins a assolir el punt més alt de la serra.
00,55	00,12	Ens trobem en una cruïlla múltiple en la qual agafarem primer un camí a la dreta i seguidament un altre també a la dreta que planeja, ens dirigim al dolmen del Mas Estanyet.

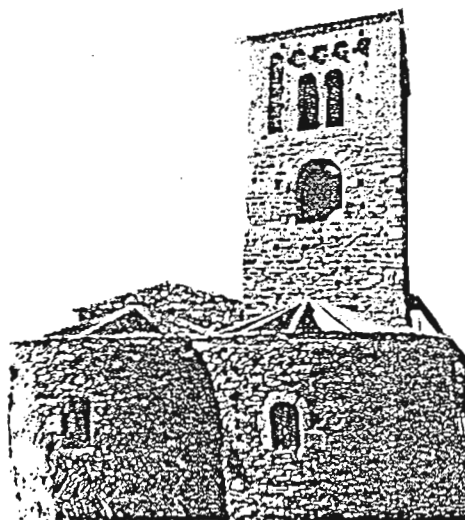

Dolmen del mas Estanyet

00,57	00,02	A la dreta del camí ens queda el dolmen de l'Estanyet. Seguint el camí en la mateixa direcció, a la primera bifurcació a la dreta i quan s'acba el camí per un corriol entre mates, ens trobaríem al cap d'uns vuit-cents metres amb un altre dolmen menys espectacular anomenat d'En Botey, que no visitarem. Tornarem enrera pel mateix camí fins arribar novament a la cruïlla.
-------	-------	--

<u>HORARI</u>	<u>PARCIAL</u>	
00,59	00,02	Arribats novament a aquesta cruïlla agafem ara el primer camí cap a la dreta que baixa i es dirigeix a les Planes d'En Torruella.
01,01	00,02	Deixem a la nostra esquerra una plantació d'eucaliptus, el camí va pujant i planejant.
01,04	00,03	Ens trobem en una bifurcació i seguim per la branca dreta.
01,07	00,03	Situats en una cruïlla amb indicadors seguim recte deixant els dos camins de l'esquerra, un dels quals ve de Vall-llobrega.
01,10	00,03	En començar una nova plantació d'eucaliptus ens trobem amb una nova bifurcació, nosaltres seguim per l'esquerra tot vorejant l'esmentada plantació.
01,15	00,05	Anem a sortir a un ample camí que seguirem per l'esquerra en direcció a Fitor.
01,16	00,01	Deixem un trencall a la dreta.
01,19	00,03	Deixem un trencall a l'esquerra.
01,21	00,02	Novament deixem un trencall a l'esquerra, a la dreta del camí ens queda la barraca de Les Planes situada a les Planes de Torruella. Un xic més enllà a ambdues bandes del camí ens queden els camps de les planes.
01,22	00,01	Deixem un trencall a la dreta. Per les vores del camí trobem alzines sureres.
01,30	00,08	Deixem un trencall a la dreta.
01,32	00,02	Arribem a una cruïlla que té forma d'una rudimentària placeta, s'anomena el Saplà de Ses Bruixes. A l'esquerra deixem un camí que ve de Vall-llobrega i passa pel Mas Cabré i la Rocacorba, estrep rocós que s'aixeca en el contrafort central de la vall, cim des del qual es pot gaudir d'una panoràmica excel·lent de la plana i el litoral. Nosaltres seguim el camí principal tot recte en direcció a Fitor.
01,35	00,03	Deixem un trencall a l'esquerra que porta a la Caborca i al Coll de la Ganga.
01,39	00,04	Novament per l'esquerra se'ns ajunta un camí que ve de Palamós, seguim de dret cap a Fitor.

<u>HORARI</u>	<u>PARCIAL</u>	
01,40	00,01	Deixem un altre trencall a l'esquerra.
01,46	00,06	Ens trobem en una cruïlla, a l'esquerra deixem el camí de Mas Puig i Mas Juanola, nosaltres seguim recte cap a Fitor. Al cap de poca estona podem entreveure dins del bosc, a la nostra esquerra, el campanar de Fitor.
01,52	00,06	Situats en una bifurcació en la qual ens trobem amb senyals del GR deixem el camí de la dreta que ve de Can Plaja. Nosaltres anem per l'esquerra seguint el GR. En deixar el bosc apareix davant nostre, situada en un petit pujol, la parròquia de Fitor.
01,59	00,07	Ens trobem a l'església de Santa Coloma de Fitor que consta de dues naus semicirculars construïdes en èpoques diferents. La més antiga és la situada a migjorn que fou construïda amb lloses de pissarra sense treballar, formant en la part exterior filades d'espiga. El campanar és una torre de planta rectangular, de dos pisos, amb coberta piramidal. Aquesta església és citada en un document del 1279 però part de la construcció, de tipus romànic, podria datar del segle X. Després de visitar la parròquia remprenem la ruta tot baixant cap a l'hort del Rector, avui un pradell abundant de romegueres, deixem a la nostra esquena l'església i creuem el camp en direcció sud per anar a trobar el GR que seguirem.

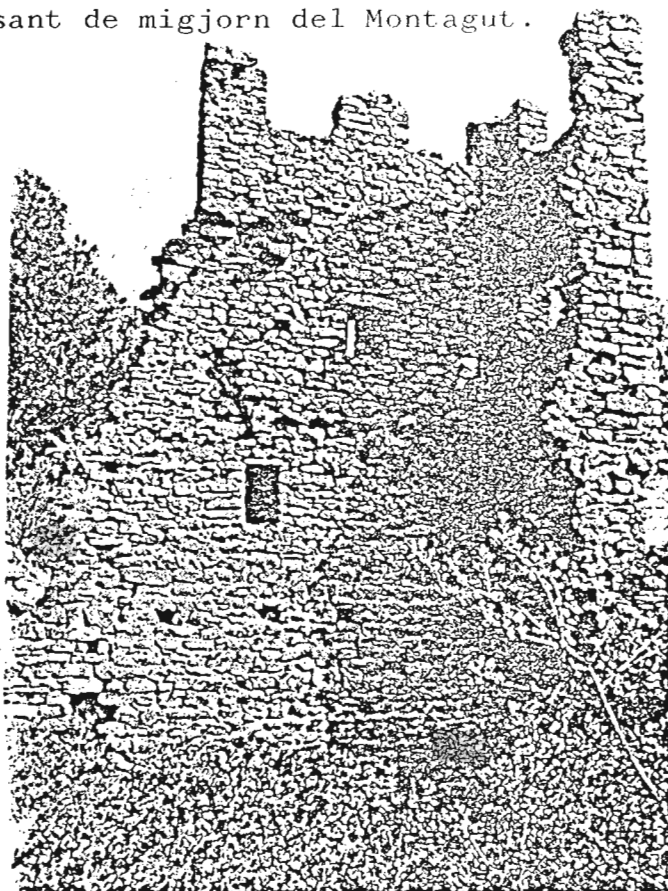

*Església de
Santa Coloma
de Fitor*

<u>HORARI</u>	<u>PARCIAL</u>	
02,06	00,07	Som a les ruïnes del Mas Puig, situades dalt d'un planell a la nostra esquerra, nosaltres anem seguint el GR.
02,11	00,05	A banda i banda del camí ens queda el camp anomenat del Llobinar, tot just passat aquest camp agafem un corriol a la dreta que el voreja gairebé fins a la meitat i aleshores gira sobtadament cap a l'esquerra per endinsar-se al bosc.
02,18	00,07	A l'esquerra del camí i dins del bosc trobem la roca de les Cassoletes on hi ha gravades nombroses casoletes i un petit bassí escantonat.
02,19	00,01	El camí s'acaba i ens deixa al dolmen del Llobinar, monument megalític excavat per l'arqueòleg guixolenc Lluís Esteva. El material trobat en aquest lloc es guarda al Museu Municipal de Sant Feliu de Guixols. Tornarem enrera fins retrobar el camí del camp del Llobinar.
02,28	00,09	Situats novament al camí el seguim per la dreta que baixa per la costa d'En Grau i s'endinsa a la fondalada fins a la riera de Fitor.
02,36	00,08	Creuem el Torrent de la Font seguint per la branca esquerra de la bifurcació que puja.
02,41	00,05	A la banda esquerra del camí, en una placeta protegida per uns quants arbres centenaris, hi trobem la font de Fitor. Se segueix amunt fins a assolir el Collet de la Ganga.
02,43	00,02	Situats al collet i en una cruïlla amb indicadors agafarem la branca de l'esquerra que puja i careneja en direcció a Fitor per la carena del Garrigar. Novament ens trobem amb extenses plantacions d'eucaliptus.
03,04	00,21	Deixem un trencall a l'esquerra que duu al camp anomenat d'en Camanci.
03,08	00,04	Ens trobem en una cruïlla amb indicadors, anem cap a l'esquerra en direcció al Mas Ribot.
03,11	00,03	Arribem a un camí el qual seguim per la dreta.
03,12	00,01	Assolim el Mas Ribot que es troba força malmés i embardissat, som ara al terme de Calonge.

HORARI PARCIAL

- Seguim pel mateix camí que veniem.
- 03,18 00,06 Just abans d'arribar a una bifurcació agafem un corriol a l'esquerra que davalla fortament cap a la riera de Bell-lloc. El camí ample que hem deixat va al cim del Puig Cargol (359 m.), el més enlairat de tota la contrada, des d'on es gaudeix d'una gran panoràmica de la badia de Palamós i els seus entorns.
- 03,29 00,11 Arribem al llit de la reira, a l'esquerra i entre bardisses trobem una fita de pedra. Nosaltres seguim el curs de la reira i deixem els camins que pugen. Camí i riera van davallant i esmunyint-se entre els contraforts del Puig Cargol i el Puig Montagut.
- 03,47 00,18 Finalment el camí s'ha situat a la riba esquerra de la riera, que ara queda enfonsada i coberta despesa vegetació, tot resseguint els vessants del Montagut. El camí ha esdevingut planer i deixem un trencall a la dreta.
- 03,52 00,05 El camí s'obre a una plana amb bosquet en la qual es situen les restes del castell de Vila-romà, que s'alcen en un petit promontori del vessant de migjorn del Montagut.

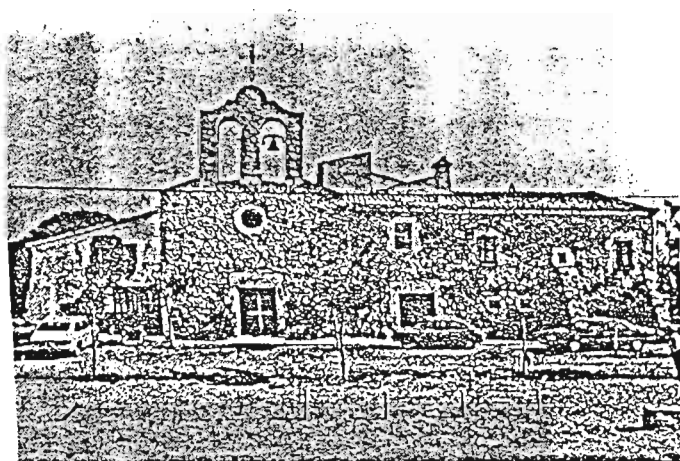

Fragment de torre del castell de Vila-romà

HORARIPARCIAL

Les primeres dades històriques de la seva existència daten del segle XIII i va ser ocupat fins l'any 1812 quan durant l'ocupació francesa va ésser volat i abandonat. Des de les seves runes es pot veure a baix l'ermita de Santa Maria de Bell-lloc que ha passat a mans particulars i no és possible visitar. Després de veure les restes del castell seguim un tros pel mateix camí.

03,58	00,06	Fem cap a un altre camí que seguirem cap a l'esquerra en direcció a Vall-llobrega.
03,59	00,01	Arribem a una bifurcació que seguim per l'esquerra en direcció al collet situat entre el Montagut i el Puig Antoniet.
04,09	00,10	Arribats al collet seguim per la branca dreta en direcció a llevant, que baixa pels vessants del Puig Antoniet fins el Mas Caubet i el Mas Rius.
04,12	00,03	Arribats a una bifurcació deixem la branca de l'esquerra.
04,14	00,02	Deixem un trencalla la dreta.
04,24	00,10	Arribem al Mas Caubet i a una cruïlla, seguim per la dreta.
04,26	00,02	Arribem a la cruïlla dels Quatre Camins i girem a la dreta.
04,27	00,01	Finalment arribem a la Plaça de l'església de Vall-llobrega on hem iniciat la caminada.

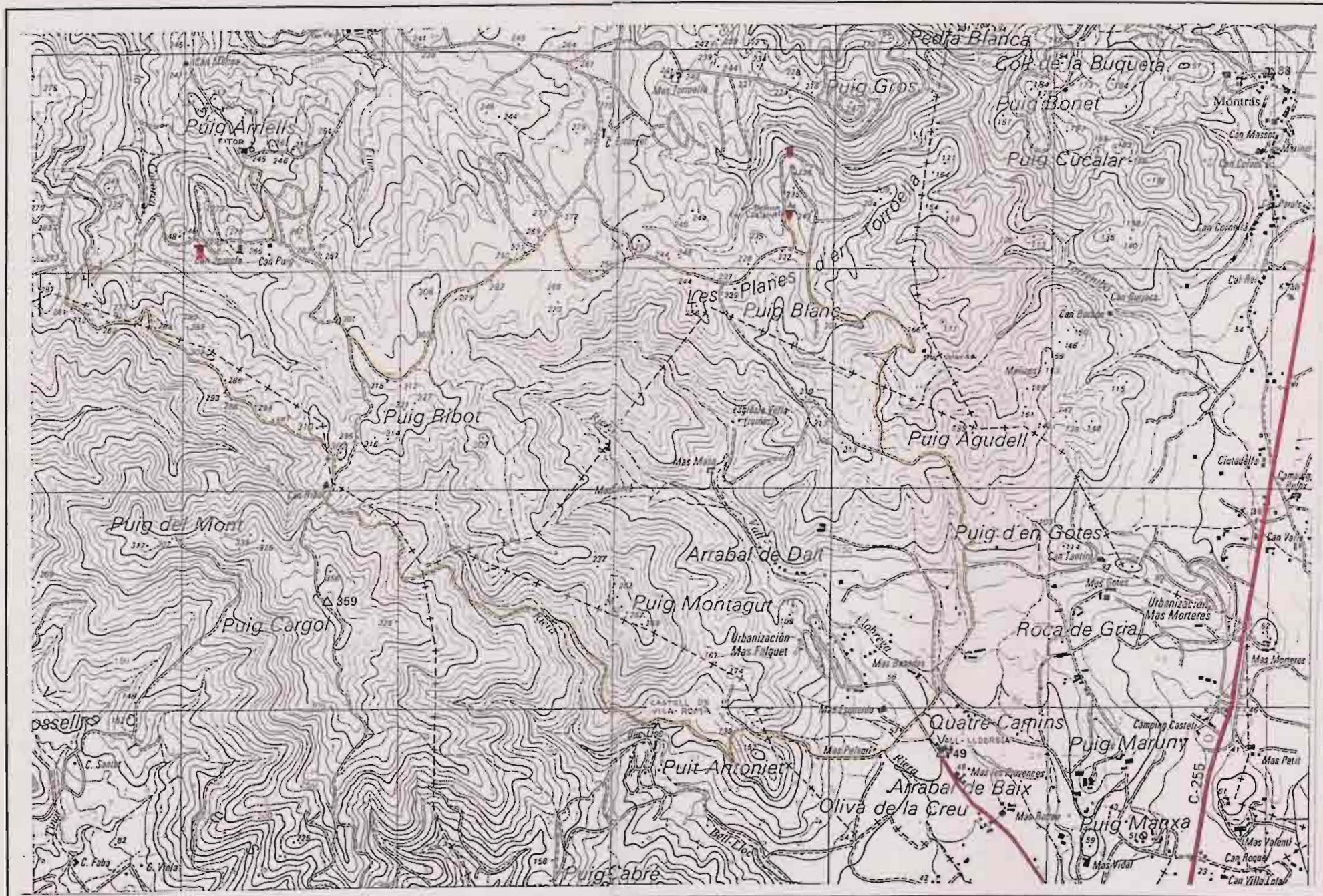

Església de Sant Mateu de Vall-llobrega

1 d'abril del 1990

LES GAVARRES

18ª sortida CONEGUEM CATALUNYA

organitza: SECCIÓ DE CULTURA (A. E. TALAIA)

Bibliografia

- BARRAL,X.,1981. L art pre-romànic a Catalunya, segles IX-X. Edicions 62.
- BROS,V. et al. 1982. Fauna de les muntanyes. Llibres de motxilla. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BURON,V. 1980. Esglésies romàniques catalanes. Guia. 2ª edició. Artes-tudi.
- BURON,V. 1989. Castells romànics catalans. Guia. Editorial Marcús.
- DALMAU,R., 1969. Els castells catalans. Vol II. Editorial Dalmau.
- DEFFONTAINES,P., 1978. Geografia dels Països Catalans. Editorial Ariel-Societat Catalana de Geografia.
- FOLCH,R., 1981.La vegetació dels Països Catalans. Ketres editora.
- MONTOYA, J.M., 1980. Los alcornocales (Quecus suber L.). Publicaciones de extensión agraria. Ministerio de Agricultura.
- POLO,Ll., 1987. La flora i la vegetació. Revista de Girona 122: 24-27.
- PONS,E., 1987. La presència megalítica. Revista de Girona 122: 259-264.
- RIBA,O. et al. 1979. Geografia física dels Països Catalans. Ed. Ketres. Barcelona.
- SOLER I SABARIS,Ll., 1964. Geografia de Catalunya. Vol I-II. Editorial Aedos. Barcelona.
- SUNYER,D. & Ll.MOTJÉ. 1987. La fauna. Revista de Girona 122: 250-258.
- VIÑAS,X., 1983. La vegetació de les Gavarres. Butll. Colla Excursionista Cassanenca.
- AIXÒ ÉS CATALUNYA. Guia del Patrimoni Arquitectònic. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Editora Plaza & Janés. Barcelona 1987.
- CATALUNYA ROMÀNICA. Vol. VIII. L'Empordà I. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1989.
- GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA. Vol. 4. L'Empordà. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1981.
- EL MÓN FORESTAL. Album de cromos 8. Acció Escolar del congrés de Cultura Catalana. 1987.
- CARTOGRAFIA: Institut Geogràfic Nacional. Full Palamós.

JUSTIFICACIÓ

D'AQUEST TREBALL SE N'HAN FET UN TOTAL DE 60 EXEMPLARS:
L'EDICIÓ HA ESTAT PATROCINADA PER L'AJUNTAMENT DE VILANOVA
I LA GELTRÚ A TRAVÉS DE LA SUBVENCIÓ QUE LA REGIDORIA
DE CULTURA HA CONCEDIT A LA SECCIÓ DE CULTURA DE L'A.E.TA-
LAIA.

Exemplar nº..... 0029

Vilanova i la Geltrú, 1 d'abril de 1990

Han preparat l'itinerari a peu: Josep Maria Also, Salvador Butí, Lluís Forgas i M. Dolors Lacasa.

Han confeccionat aquest dossier: M.Carme Barceló, Salvador Butí i Lluís Forgas.

Portada: Josep M. Also.

Mapa i goig: Antoni Sagarra.

